

- XIV 7901 - 1946 május 14 - tétéles - szőlőbbs.
XV 8157 - 1946 dec. 13 - vegyes - szőlőbbs.
XV 8274 - 1947 márc 29 - történelmi - egyhangú.

Született: Budapesten 1922 április 20.

Aratási átírat 922/46-47 j.l'sz.

Exp: 1947 márc 29.

A DEBRECENI M. KIR. TISZA EGYETEM TUDOM. INT. KÖZS.
G. ES ALLAMTUDOM. NYELV. KA.
1643. 45/46
Évk: 1946. évi július 20.
Érték:
dr. melléklet. ut. 1946.

Bizálathoz kiadom:

tr. Bacsó Jenő

" Bozókay Ferenc

professzor megalnak.

Debrecen 1946. július 20-án.

Stancsik
e. j. déván

221
Közzététel, Lődy
1946. VII. 22.

Először elf. -
gadványi. 23.
1946. júli.
120

A Bány

TARTALOM

A KERESÉTEK FOGALMA, FAJAI, TARTALMA
ÉS JOGI TERMÉSZETE.

2882 A
Doctori értekezés a polgári törvénykezési
jog tárgyköréből.

Irta:

Jeney Zoltán
jogszigorló.

Debrecen, 1946.

Forrásmunkák:

T a r t a l o m :

I. Általános tanok	3
II. A keresetről	6
III. A keresetlevél fogalma és tartalma	9
IV. A megállapítási kereset	18
V. A marasztalási kereset	34
VI. A jogállapotváltoztatási kereset	42
VII. A keresetlevél megjelenési módja	47
VIII. Mellékletetek csatolása a keresetlevélhez	51
IX. Tárgyi keresethalmazat	54

F o r r á s m u n k á k :

1. Bacsó Jenő: A jogvédelem előfeltételei. Máramaros-sziget. 1910.
2. Bacsó Jenő: A polgári perrendtartás tankönyve. Debrecen 1917.
3. Fabinyi Tihamér: A polgári perrendtartás törvénye és joggyakorlata. Bpest. 1931.
4. Gaár Vilmos: A magyar polgári perrendtartás magyarázata. Bpest. 1911.
5. Kovács Marcel: A polgári perrendtartás magyarázata. Bpest. 1911.
6. Magyary Géza: A magyar polgári perjog. Bpest. 1917.

azonban már nem feltétlen sajátosága a pernek, mert lehetne is más, ha például a bíróság maga nem bontja fel a házasságot, hanem csak az erre vonatkozó jog fennállását megállapítja és ezzel az ítélettel a fél jogérvényesítését végzi. Más hatóságoknál a farnói jog szerint a polgári anyakönyvvezető fordul a házasság felbontásához.

I. fejezet.

Általános tanok.

Minden jogalanynak személyes érdeke, hogy az őt megillető jogszabályokkal valóban élhessen. A jogviszonyok biztosítására különféle eljárások állanak rendelkezésre, amelyek nem mindegyike jogérvényesítő eljárás, célja azonban a jogviszonyok védelme, tehát jogvédelmi eljárás tágabb körébe sorozhatók.

A jogérvényesítésnek különféle módzatai vannak. A polgári per azonban nem feltétlen jogérvényesítő eljárás, bár adott esetben az is lehet, így például a jogállapotváltoztatási pereknél, ahol a bíróság az ítéletben nemcsak megállapítja a jognak megfelelő állapotot, hanem maga meg is valósítja azt. Így a házasság felbontása iránti perekben a magyar jog szerint a bíróság megállapítja a jognak megfelelő állapotot s emellett ezen kívül rögtön fel is bontja a házasságot. Ez utóbbi

azonban már nem feltétlen sajátossága a pernek, mert lehetséges volna, hogy a bíróság maga nem bontja fel a házasságot, hanem csak az erre menő jog fennállását megállapítja és ezzel az ítélettel a fél jogérvényesítés végett más hatósághoz, pl. a farncia jog szerint a polgári anyakönyvvezetőhöz fordul a házasság felbontása végett, aki az ítélet alapján a jognak megfelelő állapotot megvalósítja.

A polgári per nem más, mint valamely magánjogi jogvitának bíróságon való eldöntését célzó cselekmények összessége. Következik ebből, hogy a per csak a bíróság előtt létesülhet. A polgári perben azonban a bíróságot a magánjog elvi szempontjaira való tekintettel hivatalból nem járhat el, hanem a bírót az eljárásra fel kell hívni. Vagyis a bíró nem önkéntesen, automatikusan, hanem csak a felhívás hatásaként léphet működésbe. A per megindításának a feltétele tehát a fél kérelme, ami nem más mint a keresetlevél előterjesztése, illetve benyújtása. E nélkül a polgári per meg nem indulhat. A keresetlevél benyújtása tehát nagyje-

lentségű peralapító cselekmény s a felperes részéről a legfontosabb perbeli aktus. Az alábbiakban a felperes e peralapító cselekményének perjogi rendeltetését, jogi szerkezetét és külső megjelenési formáját fogjuk ismertetni az elméleti és gyakorlati szempontokat egyaránt szem előtt tartva.

II. fejezet.

A keresetről.

A perjogi iradalom, illetve az elmélet a kereset lényegét illetően meglehetősen egyöntetű, mert az írók általában megegyeznek abban, hogy a kereset nem más, mint a felperes perlétesítő, peralapító cselekménye. Lényegileg ezen az elvi alapon állóknak tekinthetők általában a Pp. tételes rendelkezései is. A részletekben azonban már igen lényeges eltérések találhatók az egyes perjogi íróknál. Ezek a különbségek azonban - miként említettük - nem lényegbevágó fogalmi különbségek. A kereset alanya célja és tárgy tekintetében a fogalom meghatározások megegyeznek. A kereset alanya ugyanis a felperes, tárgya a felperes te-

vőleges cselekménye, célja pedig a peralapítás. Nem lehet tehát az alany az alperes, vagy a bíróság, a tárgya sem lehet mulasztás, hanem csak tevőleleges cselekmény s a cél sem lehet más, csak a peralapítás.

A fogalom meghatározási különbségek tehát nem lényegbeli, hanem inkább csak elméleti jelentőségűek.

Plósz Sándor a keresetet a kereseti joggal azonosítja és azt a cselekményt nevezi keresetnek, amely által a felperes a pert megindítja s a peralapítást megkezdi, vagyis szerinte a kereset nem más, mint jog a peralapításra.

A fentiekben kifejtettekre tekintettel nem tulajdonítunk különösebb jelentőséget a kereset specializáló fogalom meghatározásainak, ezért erre nem térünk ki, hanem inkább részletes körülírással igyekezünk vázolni a kereset fogalmát.

A kereset természetére nézve közjogi jogosítvány, melyet bárki igénybe vehet tekintet nélkül arra, hogy meg van-e sértve a magánjoga vagy sem. A kereset tehát független a magánjogsértéstől. Ez az a bizonyos absztrakt közjogi keresetjog, mely a Pp.-ben is érvényesül, hiszen a bíróságaink minden keresetlevél alapján

- feltéve, hogy az az előirt kellékeknek megfelel - idézést kobocsátani, vagyis eljárni kötelesek. A keresetjog az állam által a felperesnek nyújtott cselekvési szabadság, dispositiv jellegű hatalom az állammal szemben, melynek tartalmát és tartalmát az állam határozza meg, vagy legalább is joga van az államnak azt meghatározni.

Mint hogy a perrendtartásunk a kereset fogalmát nem határozza meg, széleskörű elméleti viták keletkeztek arra nézve, hogy mit kell a kereset fogalma alatt érteni. E nagyjelentőségű elméleti viták kifejeződésésként általában vált az a felfogás, hogy a kereset a felperes részéről valamely polgári peruttra tartozó jog érdekében az állam birói hatóságához benyújtott keresetlevelet jelenti. A kereset továbbá jelenti a keresetlevél tartalmát, s az előbb említett keresetjogot is, végül a kereset elnevezéssel szokták még jelölni azt a magánjogi jogosítványt, amelyre nézve a felperes jogvédelmet kér. Természetesen a most utóljára említett értelmezés tisztán magánjogi jelentőségű. Ez tehát nem is tekinthető perjogi distinciónak.

betlevél-kérdés III. fejezet.

A keresetlevél fogalma és tartalma.

A keresetlevél a felperesnek az az irata, mellyel a maga keresetjogát érvényesíti s amely irat a per létrejöttét, a per felvételét van hivatva előkészíteni.

A keresetlevelet a Pp. - amint ez a javaslat miniszteri indokolásából világosan kitűnik - idézési kérelemnek tekinti, melynek célja, hogy annak alapján az idézés kibocsátható legyen. Maga a miniszteri indoklás is elismeri, hogy a "keresetlevél" elnevezés nem helyes, és sokkal indokoltabb lenne ehelyett "idézőlevél" szót használni, mégis meghagyja a keresetlevél elnevezést, mert ez a jogászi nyelvünkben már általánosan elfogadott volt.

Az indoklás a továbbiakban azt mondja, hogy "A javaslat visszaállítja az idézés előkészítő jellegét amiből azután nyilván következik, hogy az idézőlevél nem meríti ki a kereset lényegét, mert az ezen kívül előkészítő irat is. Ugyanis a keresetlevél útján szerzett tudomást a bíróság a felperes kérelméről.

2. Nem szabad azonban azt gondolnunk, hogy a kere-

setlevél kizárólag idézési kérelem, illetve előkészítő irat jellegű peralapító cselekmény, mert igaz ugyan, hogy főként e két irányban domborodik ki perjogi jellege, még is a kereset összes fogalmi lehetőségei kifejezésre juthnak benne. A keresetlevél azonban mint ilyen már szigorúan tételes perjogi fogalom s így annak megítélésénél természetesen elsőrendben a tételes szabályokat lehet, illetve kell figyelembe venni. A keresetlevél tartalmi kellékeire vonatkozó tételes szabályokat a Pp.129.§-ában találjuk. Eszerint a keresetlevél első tartalmi kelléke, hogy "A keresetlevélnek magában kell foglalnia: ^{1.} a bíróság megjelölését." Ha azt a kelléket kifejejtenék, vagy más okból nem vennék a keresetlevélbe, hiányoznák a per egyik főszemélye, amely nélkül per nem is jöhet létre. A bíróságot egyedileg kell megjelölni, pl. debreceni járásbíróság, vagy debreceni törvényszék, budapesti központi járásbíróság stb. visz^zit teljesen elegendő, ha ez a megjelölés csupán a keresetlevél külzetén szerepel. Magában kell továbbá foglalni a keresetlevélnek: "2. a felek megjelölését, nevük, állásuk vagy foglalkozásuk és lakásuk szerint, valamint a felek képviselőjének nevét és lakását."

selőinek nevét, állását vagy foglalkozását és lakását."

Ha ez a kellék elmarad, hiányoznák a per másik alanyának, főszereplőjének a megjelölése. A megjelölésnek pontosnak kell lennie itt is, hogy mindenféle összetévesztés lehetősége ki legyen zárva.

A félnek a keresetlevélben történt megjelölése, illetve helytelen megjelölése pótolható hiba^{is lehet}.

Például az egyéni cég által indított kereset a cégbirtokos által indítottak tekintendő. /Kuria 1101/1921.sz. határozata./

Kereskedelmi társaságoknál a képviselőt is meg kell jelölni. Ezek a szabályok irányadók a törvényes képviselő és a jogi képviselő megjelölésére is. Ha kereseti tényállításokból és a kérelemből világos, hogy a kereset ki ellen irányul, az alperesnek a keresetlevél külzetén történt helytelen megnevezése a per érdemi elintézését nem akadályozhatja /Kuria 4506/1914.sz.határozata./

Nélkülözhetetlenül szükséges, hogy a keresetlevél a perfelvételi határnapon előadandó keresetet is tartalmazza, vagyis a jogot, melyet a felperes érvényesíteni akar.

Végül a keresetlevélnek magában kell foglalnia:
3. a perfelvételi határnapon előadandó kereset közlését,
vagyis a jog előadását, amelyet a felperes érvényesíte-
ni akar."

A német irodalomban a substantiális elmélete a Nagy vita fejlődött ki a német szakirodalomban, hogy miképpen történjék a jog előadása: vajjon elegendő az individualizálás, vagy pedig a kereset substantiálása is szükséges?

E tekintetben két elmélet áll egymással szemben:
1. az Individualisierungstheorie, melynek Wach, Hellwig és Seuffert a legismertebb hirdetői, továbbá 2. a Substantialisierungstheorie, melyet Weismann és Hellmut fejtettek ki. Wach szerint elegendő a jogot úgy megjelölni, hogy az minden más jogtól megkülönböztethető legyen, azonban a jogégenyt keletkeztető tények előadása nem szükséges. Ezzel szemben a substantiális elmélete azt hirdeti, hogy a felperesnek az érvényesíteni kívánt jogra vonatkozólag minden tényt elő kell adni a keresetlevélben. A két felfogás közül kétségtelenül a modern individualizáló elmélet a helyesebb, mert a substantia-

lizálás következetes keresztülvitele oda vezetne, hogy az individualizált, de kellőleg nem substantiálizált kereset nem volna kereset.

A német irodalomban a substantiálizálás elmélete az uralkodó és a judikatura is ezt az álláspontot követi, azonban a magyar perrendtartás az individualizálás elvét tette magáévá, ami azt jelenti, hogy a félperesnek csupán annyit kell előadnia a keresetében, hogy az érvényesített jog minden más jogtól megkülönböztethető legyen. Sőt a perrendtartásunk még ennél is tovább megy és akként rendelkezik, hogy a jog előadását előíró perjogi szabályok ne vezessenek nyomasztó formalizmusra, még a jog alakszerű megnevezését sem kívánja meg, tehát nem szükséges a megfelelő jogi technikus terminussal ellátni.

Ezzel kapcsolatban a jogalapnak és a tényalapnak, illetve a kettő közötti megkülönböztetésnek az a gyakorlati jelentősége, hogy a dologi jog alapján ~~indított~~ indított keresetnél a tiszta individualizálás elegendő, tehát elég azt mondani pl, hogy ez a könyv az enyém /jogalap/, de nem kell azt mondani, hogy azért az

enyém, mert megvettem /tényalap/. Viszont a kötelmi jog-
iránti keresetekben a jogcímet megalapító tényalap megem-
litése elengedhetetlen, mert a különböző kötelmi jogok
ugyanazon tartalommal is bírhatnak és így csupán annak
az állítása, hogy az alperes tartozik, a bíróságot nem
hozza olyan helyzetbe, hogy az érvényesíteni kívánt i-
gényt megismerhesse és elbírálhassa.

Természetesen a jog előadása alkalmával a
jogot keletkeztető tényeket is elő kell adni, vagyis
az individualizálás csupán minimális kellék, mely sub-
stanciálizálással mindig pótolható.

Maga az individualizálás azonban még így
is csak a peralapításhoz elegendő, ahhoz azonban, hogy
a bíróság érdemleges ítéletet hozhasson, már substanci-
álizálni kell. Ez a körülmény természetes következménye
annak a perjogi elvnek, hogy a bíró érdemi ítéletet csak
akkor hozhat, ha az ügyet tisztán látja, ami azonban sub-
stancializálás nélkül lehetetlen volna. A tényállítások
előadásának/a keresetlevélben való előadásának/ a lehet-
vé tétele következménye annak, hogy a Pp.szerint a kere-
setlevél egyben az érdemleges tárgyalás előkészítését
célozza.

A Pp.129.§-a a keresetlevélben a határozott kérelem megemlítését is szükségesnek tartja. A kérelem határozottsága annak pontos megjelölését jelenti, hogy a felperes marasztalási, megállapítási vagy jogállapotváltoztatási ítéletet kíván-e. A határozott kérelem azonban még sem teszi lehetetlenné az alternatív és eventuális kérelmeket sem, viszont ilyenkor is az egyes felsorolandó kérelmeknek határozottaknak kell lenniök.

A keresetnél meg szokták különböztetni a jogalapot a tényalaptól. Előbbin a keresetbe vett jogot, illetve jogviszonyt, az utóbbin pedig az azt keletkeztető azon tényeket kell érteni, melyeknek bizonyítása a felperest terheli. Ez a megkülönböztetés azonban ujabban kezd elmosódni, ugyanis a kuria szerint a kereset jogalapjául a felperes által előadott jogkeletkeztető tények szolgálnak, nem pedig az a jogszabály, amelynek alkalmazását a felperes keresetében kéri. /Kuria 3501/1936.sz.

A keresetlevélben a szükséghez képest azokat az adatokat is elő kell adni, amelyek a bíróság hatáskörének és illetékességének, valamint a hivatalból figyelembe veendő körülményeknek a megállapítására szolgálnak. /Pp.129.§.utolsó bekezdése./ Ezek a kellékek azért

szükségesek, mert ezekből állapítható meg, hogy az ügy a törvényszék vagy pedig a járásbírótság hatáskörébe tartozik-e. Szükséges azoknak az adatoknak a megemlítése is, amelyekből az illetékességet meg lehet állapítani. Amennyiben e körülmény igazolására okirat szükséges, ezt az okiratot eredetiben vagy másolatban csatolni kell. Okiratot különösen azokban az esetekben kell csatolni, melyekben a törvény a hatáskört vagy illetékességet okira-ra alapítja. /Pp.129.§.utólsó bekezdése./

E kellek azon szabálynak a következményeként vannak előírva, mely szerint a hivatalból figyelembe veendő körülményeket, a hatáskört, az illetékességet a bíróság már a kereset elintézése alkalmával köteles vizsgálni, nehogy célra nem vezető idézések történjenek. A hivatalból figyelembe veendő körülményeket nem sorolja fel a 129.§, sőt még a bíróság hatáskörét és illetékességét tárgyazó adatok előadását is csak "a szükséghez képest" rendeli el. Hogy azután ez a szükségesség mikor forog fent, arra nézve nem állítható fel általános szabály. Így szükséges az okiratok vagy egyéb bizonyító eszközök csatolása, illetve előadása, midőn meg

hatalmazásról, kikötött hatáskörrel vagy illetékességről, gyámi vagy gondnoki kirendelésről, viszont nem szükséges, ha örökösödési vagy ingatlan tulajdonjogát tárgyzó perről van szó. Általában azokat az adatokat, melyek a szóbeli tárgyaláson is előterjeszthetők, a keresetlevélben nem szükséges előadni.

A keresetlevél tartalmi kellékeiről szóló 129.§. eddig tárgyalta részében úgy nevezett lényeges kellékek voltak, mert ezek nélkül a kereset peralapításra nem alkalmas. Vannak azután a peralapítás szempontjából nem lényeges kellékek is. Ugyan-is "a tárgyalás előkészítése végett előadandók azok a tényállítások, amelyekből a felperes keresetét származtatja, valamint ezek bizonyítékai." Ez a rendelkezés abból ered, hogy a keresetlevél nem csak peralapításra van hivatva, hanem arra is, hogy az érdemleges tárgyalást előkészítse. A miniszteri indokolás is elismeri a fent idézett szakasz nem lényeges kellék-jellegét, midőn azt mondja, hogy "a tartalomnak e hiánya nem a keresetlevél visszautasítását, vagy pótlás végett való visszaadását, hanem annak a szabálynak az alkalmazását eredményezi, mely szerint az a fél, aki a tárgyalás előké-

szítésére vonatkozó kötelességét elmulasztja, ha emiatt a tárgyalást el kell halasztani, a mulasztásával okozott költséget viselni köteles." /Pp.179. és 203.§§-a./ Ugyancsak nem lényeges kellék a keresetlevélben annak megjelölése, hogy a mellékletek eredetiben vagy másolatban csatolva vannak-e.

IV. fejezet.

A megállapítási kereset.

Az elméleti felfogások, nemkülönben a Pp. tétel-
es jogi szabályozásának elvei szerint is a jogéletben
háromféle ítéletnek megfelelőleg háromféle keresetet kü-
lönbözthetünk meg: marasztaló, megállapító és jogállá-
potváltoztató keresetet aszerint, hogy az milyen ítélet-
tet kér.

A keresetlevélről eddig elmondottak mindhárom
keresetfajtára vonatkoznak s a Pp. csak a megállapítási
mint különleges keresetfajra tartalmaz különleges ren-
delkezéseket.

A megállapítási /praejudicialis/ keresetek fo-
galomkörét a Pp.130.§.első bekezdése szigoruan precizi-
rozza; eszerint megállapítási keresetet csak az iránt

lehet indítani, hogy 1. valamely jogviszony fennáll, vagy 2. fenn nem áll; 3. valamely okirat valódi, vagy 4. nem valódi/valótlan/. Csak e négy esetben indítható sikerrel megállapítási per. A veszély, hogy ellenfeleink jogunkat. Az 1. pont értelmében nem csupán jogviszony, hanem jog fennállása érdekében is lehet megállapítási per indítani. Magyary Géza feleslegesnek tartja a jogviszony mellett a jog külön felemlítését, mert a jog mindig jogviszonyt tételez fel. Gaár és Kovács Marcel azonban helyesnek tartják a törvény szóhasználatát, mert abból, hogy nemcsak jogviszony, hanem jog is képezheti a megállapítási per tárgyát, következik, hogy a per valamely abszolút jog megállapítására és perben nem álló harmadik személy jogának vagy kötelezettségének a megállapítására is irányulhat. A megállapítási perben hozott ítélet célja. A megállapítási kereset célja, hogy a kétséges jogi állapot kétségtelenné, bizonyossá tétessék, s hogy azzal jogunkat a jövőre biztosíthassuk. A megállapításnál a felperes jogállapotának biztosítása szempontjából való szükségessége az az előfeltétel, ami a megállapítási kereset alapjául szolgál. Ennek az előfeltételnek az igazolása nem más mint a dologi perképeség./le-

gitimáció ad causam/ kimutatása. Gyakran megtörténik továbbá, az is, hogy jövőbeni jogbiztosításra már most szükségünk van; ez rendszerint akkor szokott előfordulni, midőn már most felmerül a veszély, hogy efenfelünk jogunkat vagy okiratunk valódiságát a jövőben tagadni fogja, ilyenkor jogérvényesítésünk attól fog függeni, hogy tudtuk-e jogunkat a jelenben a jövő számára ítélettel biztosítani. Erre szolgál a megállapítási kereset.

A megállapítási per különbözik a később tárgyalandó marasztalási pertől, mert nem valaminek tevésében, térésében vagy abbanhagyásában való marasztalásra, hanem arra irányul, hogy felperes és alperes között egy jövő elmarasztalás iránti pernek a kimenetele már előre biztosítottassék, vagyis a cél sohasem a végrehajtás, hanem a jogerő előidézése. A megállapítási perben hozott ítélet alapjául szolgál egy a jövőben megindítandó marasztalási pernek, melyben azután azt a tényt, melyet a megállapító ítélet megállapított, többé sikerrel megkérdőjelezni nem lehet. A megállapítási keresettel elérhető jogbiztosítás tehát két irányu lehet: t. i. támadó irányu vagy védekező irányu. Az előbbi esetben a megállapítási ítélet egy későbbi marasztalási per alapjául fog szolg

gálni, utóbbi esetben pedig védekezésül, kifogásul a megállapítási per felperese ellen utóbb indítandó perben. A megállapítási keresetet tárgyazó tételes szabályok nem magyarázhatók kiterjesztően, s a birói gyakorlat is szorosán ragaszkodik a megállapítási keresetnek a Pp.130.§-ában irt definíciójához és ezt általában megszorítólag magyarázza, ezáltal is elejét akarván venni a felesleges megállapítási pereknek.

10.432/1911 Igy a bérleti szerződés felbontása vagy megszüntetése iránti kereset jogviszonymegállapítási keresetnek nem tekinthető /Kuria 238/1914.sz./, ugyancsak nincs helye megállapítási keresetnek annak kimondása végett, hogy a bíróság ítéletét egy másik bíróság jogerős ítélete tévesen értelmezte /bpesti tábla 11854/1914.sz./. Megállapítási kereset tárgya csak az a jog lehet, amelyet a peres felek ~~felek~~ valamelyike perbeli ellenfelel szemben a köztük létrejött jogviszony alapján létezőnek vagy nem létezőnek vitát, de olyan jog már nem, amelynek fenn nem állása kétségtelen. /Kuria 5163/1917.sz./ Ebből kifolyólag nem esik a Pp.130.§-a alá az a kereset, mely nemcsak megállapításra, hanem arra is irányul, hogy a felperesnek jogosítva legyenek a maraszta-

lási összeget levonni., viszont a jelzálogos hitelező, jogainak a sorrendi tárgyaláson való érvényesítése végett perre utasítás nélkül is indíthat megállapítási keresetet, ha a Pp. 130.§-ának feltételei fennforognak, hasonlóképen a hitelező is indíthat megállapítási keresetet, a kölcsön-felmondás érvényességének kimondása iránt, ha a felmondáson alapuló lejárati ideje még be nem következett és ha az adós a felmondást el nem fogadta./Kuria 10.432/1915.sz. volt, akkor a felperes jogszabályra

Az előbbiekkal ellentétben nincs helye megállapítási pernek, ha ennek sorsa egy már korábban indított per eredményétől függ, vagy ha a keresetnek helyet adó ítélet a felperes jogállapotának biztosítására nem volna alkalmas; nincsszükség megállapítási keresetre akkor sem, ha a teljesítés iránti igény objektív előfeltételei fennforognak és csakis subjectiv akadályai vannak annak, hogy teljesítését követelje a felperes annak az igénynek, amelynek viszont-teljesítésére ő jelenleg nem képes. Elutasította a Kuria a megállapítási keresetet midőn azt egy szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt adták be, mert a szerződés folytán történt szolgáltatás már visszakövetelhető volt, /Kuria

6673/1924.sz./ továbbá kimondotta, hogy ténykörülmény birói megállapítása iránt sincs helye, /Kuria 286/1931. sz./az örökösödési per pedig, még ha az megállapításra irányul is, a Pp.130.§.-ában foglalt megállapítási perek fogalma alá nem vonható.

Néha a megállapítás szüksége a per folyamán megszűnik. Így ha az alperes a felperesjogát a perindítás előtt kétségbe vonta s ennélfogva a megállapítási keresetre szükség volt, akkor a felperes jogosultságára a perindítás szempontjából nem bír befolyással az, hogy alperes a kereset jogossága ellen a per során nem tiltakozott.

A csődben is helye van megállapítási keresetnek. A csődtömeggondnok a hitelező ellen indíthat olyan pert, melynek célja, hogy a hitelező által bejelentett és valódinak el nem ismert követelése valótlannak mondásuk ki.

Házasság létezésének vagy nem létezésének vagy házasság érvényességének megállapítása iránt^y lehet megállapítási pert indítani: ez esetben a házasság megsemmisítésétárgyazó perre vonatkozó szabályok megfele-

vázi a megállapítási kereset. A megállapítás akkor szükséges alkalmazandók. A kereset indítására jogosultak a házasság, miután a felperes olyan mértékű kárt szenvedne az házasság, a házasság nem létezésének a megállapítása iránt pedig az is, aki kimutatja, hogy a házasság nem létezésétől jogi érdeke függ. /Pp.686.§./ A házasság megszűnése után a házasság létezésének a megállapítása iránt indított per csak a perben álló felekre hatályos és így az ilyen perre az általános illetékességi szabályok alkalmazandók. /Kuria 6923/1915.sz./

A megállapítási pert magában foglaló 130.§. első bekezdése a tervleges és nemleges változatokat is figyelembe véve tulajdonképpen négy keresetet tartalmaz. Tegyük most ezeket egyenként vizsgálásk tárgyává.

1. Jogviszony vagy jog fenállását megállapító kereset.

Az ily irányu megállapító per előfeltétele hogy a felperes jogállapota fenyegetve legyen vagy biztosításra szoruljon és hogy a keresetlevélben megjelölt alperessel szemben legyen szükséges a felperes jogi helyzetének megállapítása. A veszélyeztetésnek a felperes magánjoga ellen irányulónak kell lennie, mert csak ezt

védi a megállapítási kereset. A megállapítás akkor szükséges, midőn a felperes olyan mértékű kárt szenvedne az alperes jogellenes magatartása folytán, mely, ha azt jogerős ítélettel el nem hárítaná, jogát illuzóriussá tenné. Ennek a szükségességnek egészen a jogerősségig fenn kell forogni, különben nincs célja az ítéleti megállapításnak.

A pozitív megállapítási kereset elsősorban az alperes jogellenes magatartását feltételezi ugyan, de második kellékként az is szükséges, hogy a felperes teljesítést még ne követelhessen, mert, ha a felperesnek a teljesítésre már joga van, megállapítási keresetet már nem indíthat. Erre már szükség nincs, mert a lejárt követelés védelmére meg van a marasztalási per indítatásának lehetősége, míg a megállapítási pernek csak az a főfeladata, hogy a benne hozott ítélet// egy későbbi elmarasztalás iránti perben hozandó ítéletnek alapjául szolgáljon.

Egyes szaktudósok /így Gaár Vilmos is/ úgy magyarázzák a Pp.130.§-át, hogy kivételképen helye lehet megállapítási pernek akkor is, ha a felperesnek teljesítésre is irányozhatná kereseti kérelmét, de per-

sze csak akkor, ha a külön megállapítás a felperes jogállapotának biztosítása végett szükséges volna. Ez a nézet nem tekinthető helyesnek, mert csupán elméleti megfontoláson nyugszik. A Pp-ban nincs olyan reális alap, mellyel az említett megállapítást alá lehetne támasztani.

A pozitív /tevéleges/ megállapítási keresetnél néha meg szokott történni, hogy benne a feltételyes gyanánt szolgáló jogviszony kiderítését kérjük s ilyenkor a hozandó ítélet a tőle függő jogviszony iránti perben alapul szolgál. Különben a megállapítási perben hozott ítélet anyagi jogereje mindig keresetbe vett jogviszonyra vonatkozik, tehát nem valamely tény valóságára, sőt tények megállapítási perben csak annyiban lehetnek vizsgálat tárgyai, amennyiben azok a perben szereplő jogok, jogviszonyok létezését igazolják, az ítéleti megállapítás azonban ilyenkor sem terjed ki rájuk.

2. Jogviszony vagy jog fenn nem állását megállapító kereset.

A negatív /nemleges/ megállapítási kereset-

ben a felperes azt kéri, hogy a bíróság ítélettel állapítsa meg valamely jog-jogviszony fennnemállását, mert erre a megállapításra alperessel szemben jogállapotának biztosítása céljából szükség van. A szükségesség itt is csak akkor forog fenn, ha az alperes szavakkal vagy tettekkel olyan helyzetet teremt, hogy a felperes jogi vagy gazdasági prosperitását gátolja. A kérelem arra is irányulhat, hogy a bíróság állapítsa meg: hogy a jogviszony tartalma kevesebb, mint amennyit az alperes állít. Ekor a felperes érdeke, hogy a bíróság valónak tekintse a megállapított jogviszony vagy jog fennnemállását. Bizonyítókérelmet anyagi előfeltétele, hogy az illető jog-jogviszony tényleg ne létezzék. Etekintetben a bizonyítási teher szempontjából - lényeges kérdés, hogy miért nem áll fenn a jog vagy jogviszony, vajjon azért, mert egyáltalában nem létezett, vagy talán régebben még fennállott, de újabban már megszűnt. A bizonyítás mindig azt a felet terheli, akinek érdekében áll, hogy a bíróság az állított tényt valónak tekintse. /269. §./ A nemleges megállapítási perben tehát a felperes kérelmével szemben az alperes köteles azt bizonyítani,

hogy őt illeti meg a vitás jog vagy jogviszony. Ha ezt nem bizonyítja, vagy az alapul szolgáló tényeket meg nem okolja, a bíróság megállapítja a kérdéses jog-jogviszony fenn nem állását. Ez a helyzet azonban csak akkor fordul elő, ha a felperes azon a címen perel, hogy az alperes által vitatott jogviszony vagy jog, egyáltalában nem létezett; más esettel állunk szemben, ha a felperes azon az alapon kívánja a jogviszony vagy jog fenn nem állásának bírói megállapítását, mert az már megszűnt.

Ilyenkor a felperes érdeke, hogy a bíróság valóban tekintse a megszűntetett tényeket, tenát ő tartozik bizonyítani.

3. Okirat valódiságának megállapítása iránti kereset.

Valamely okirat valódiságának kérdése rendszerint már folyamatban lévő per alatt szokott felmerülni. A törvény által használt "okirat" szót a legtágabb értelemben kell venni ésértünk alatta minden magánjogi vonatkozású bizonyításra alkalmas iratot. Köz- és magánokirat valódisága egyaránt lehet megállapítás tárgya. Az okirat valódisága azt jelenti, hogy az okirat

attól származik, akiről ezt a bizonyító fél állítja. Okirat valódiságát mindig a felperesnek kell bizonyítani, tekintet nélkül arra, hogy bizonyítási eszközként, érvényességi okiratként stb. támadta meg azt az alperes. Viszont az oly okirat iránt, amely valamely perben már bizonyító eszköz gyanánt szerepelt, és ott annak valódisága már bírói mérlegelés tárgyává képezte, nem lehet az ebben a perben szereplő fél ellen megállapítási keresettel élni.

Okirat valódiságának megállapítása iránti per szükségessége akkor forog fenn, ha az alperes kijelenti, hogy az okiratot valótlannak tartja, ilyenkor kell fellépnie a felperesnek és bizonyítania az illető okirat valódiságát. A per célja ugyanaz, mint a Pp.-ban, más helyt tárgyalatöleleges bizonyításé, csak a peres forma tekintetében tér el tőle. A valódiság bizonyítása úgy történik, hogy az okiratot a felperes eredetiben bemutatja s ez lényeges kellék, mert enélkül érdemleges ítélet nem hozható. Ha az okirat az alperesnél van, s ő maga azt be is mutatja s annak a feleket egyaránt kötelező voltára maga is hivatkozik, a keresetet, mint szükség-

telent el kell utasítani.

Érdemi kérdések azonban a perbe bennem vihető, tehát csak az okirat valódisága képezheti a per tárgyát, egyéb kérdések, így pl. hogy az illető okirat milyen magánjogi viszonyt hozott létre, be nem vonható: a bíróság megállapítása csupán arra vonatkozik, hogy valódi-e a kérdéses okirat vagy sem, az azután már más kérdés, hogy az alperes viszontkeresettel kérheti az okirat tal bizonyítandó jogviszony nem létezésének a megállapítását.

Ha arra gondolunk, hogy az okiratok a bizonyítás szempontjából mily fontos szereppel bírnak, mindjárt belátjuk, hogy az okiratok valódiságának vagy valótlanságának megállapítása iránti keresetek milyen fontosak, s belátjuk, hogy miért fordulnak elő meglehetősen gyakran az ilyen irányú perek.

4. Okirat valótlanságának megállapítása iránti kereset.

A helyzetet, melyből az okirat valótlanságát megállapító kereset eredni szokott, úgy kell elképzelni, hogy az előbbi per fordítottja: az okirat valódiságát

az alperes állítja, a felperes pedig a valótlan-
mondását kéri. A jogvédelem anyagi előfeltétele az oki-
rat valótlan-sága. Az alperes tartozik az okirat valódi-
ságát bebizonyítani, viszonyít a valódiság védelme ese-
tén /Pp.335.§./ a felperes tartozik bizonyítani a valót-
lanságot, vagyis, hogy az okirat nem attól származik,
akitől az alperes állítja. A megállapítás jogereje itt
is csak az okirat valótlan-ságának megállapítására vo-
natkozik, vagyis nem terjed ki az esetleg belőle eredő
jogviszony fennállására vagy fenn nem állására. A Pp.
130.§-ának második bekezdése a megállapítási per egyik
sokszor előforduló fajtát: a számadási pert szabályozza.
A Pp. a számadási pert megállapítási pernek tekinti.

A számadási kereseteknek két esete van: szá-
adási kötelezettség iránti kereset és a számadás helyes-
ségének megállapítása iránti kereset.

A./ Kereset a számadási kötelezettség megál-
lapítására.

Ezzel a keresettel a számadásra kötelező fél
indítja meg a pert a számadásra kötelezett ellen a szám-
adási kötelezettség iránt. Tiszta megállapítási kereset

de a többi, már tárgyalt megállapítási keresettel szemben nem előfeltétel a felperes jogállapotának biztosítása végett keletkezett szükségesség. A számadási kötelezettség megállapítására irányuló per folyamatba tétele ily feltétel nélkül, is lehetséges; viszont az a körülmény, hogy a követelés összegének megállapítása elszámolás útján eszközölhető, a számadási per folyamatba tételét szükségessé nem teszi, sem a folyamatba tett pert számadási perré nem minősíti. A számadási kötelezettség megállapítására indított keresetben a felperes egyuttal számadást is terjeszthet elő arra az esetre, ha a kötelezettséget a bíróság megállapítja. A Pp.nem teszi kötelességévé a felperesnek az előterjesztést, azért mondja csak, hogy "terjeszthet".

A bíróság a számadási kötelezettség kérdését elkülönítve s rendszerint előzetesen szokta tárgyalásra tűzni. Már közbenszóló ítélettel is határozhat, de ebben az esetben a további eljárást csak az ítélet jogerőre emelkedése után folytathatja. Ha viszont a kötelezettség megállapítását nem különíti el, végzéssel vonatköző számadások nagy részét meg kell hívja fel az alperest a számadás benyújtására.

A bírósági határozat csak megállapító lehet.

nem pedig marasztaló is, amiként az sommás eljárásban si per már elmarasztalásra is irromulhatott az elmarasztalás a helyes számadásra kötelező fél által kötelezhető, mert ha a számadásra kötelező fél kiadásainak megtérítésére is kéri kötelezni ellenfelét, a per már nem esik a Pp.130.§-ának rendelkezése alá.

A kötelezettség kimondását kérő kereset az alperes viszontkeresetileg előterjesztheti támadást, melyet a bíróság szintén érdemileg tárgyalni köteles, vi-
perre is vonatkozik a Pp.130.§-ának rendelkezése, hogy a kereset szövegében mindezt kifogás alakjában nem lehet érvényesíteni. Közkereseti társaság fennállása alatt az üzletvezetésben részt nem vevő tag a többiektől formászerű számadás nem követelhet. Máskülönb, hogy ki kötelezhető számadásra és hogy kit lehet számadásra kötelezni, a kereskedelmi törvény s a többi tételes jogszabály határozza meg. Ezekre részletesen kitérni túlhaladna azonban a vizsgálódásunk körét.

B./ Kereset a számadás helyességének a megállapítására.

A számadási kötelezettség megállapítására vonatkozó szabályok nagy részt idevonatkozólag is megállják helyüket. A leglényegesebb különbség az, hogy a

számadás helyességének a megállapítása esetén a számadási per már elmarasztalásra is irányulhat; ez az elmarasztalás a helyes számadásra kötelező fél által felszámított összegre terjedhet.

A helyesség megállapítása előfeltételezi a kötelezettség megállapítását. Ezért van az, hogy a számadási per e két faja rendszerint együtt szokott előfordulni. A számadás helyességének megállapítása iránti kérelem a marasztalási kereset is háromféle kérelemre is vonatkozik az a szabály, hogy a felperes nem köteles számadást előterjeszteni s így a számadás előterjesztésének hiánya nem szolgálhat akadályául annak, hogy a már előadott számadás, illetve megejtett elszámolás helyességének az eldöntése kereset tárgyává tétessék.

V. fejezet.

Marasztalási kereset.

A megállapító kereset az előzetes jogbiztosítás lehetővé tételét célozza, marasztalási keresetet végrehajtja. Tehát a végrehajthatóság az, ami végrehajtásig a felperes akkor indít, amikor valamely beállott magánjogi sérelem helyreállítása szükséges. A marasztalási per a bíróságot kötelezi az elmarasztalásra.

lási /condemnationális/ kereset előfejtétele tehát vala-
mely már lejárt követelés, vagyis a marasztalás rendsze-
rint a multa nézve történik, mert az esedékesség előt-
ti kötelezettség-nemteljesítés jogsértést nem idézhet
elő. A sérelem orvoslása vagy valamely helyreállító cse-
lekvést, vagy a helyreállító cselekvés türését, vagy pe-
dig a további sértéstől való tartózkodást tételezi fel,
ehhez képest a marasztalási kereset is háromféle kérel-
met tartalmazhat: hogy t.i. az alperes tegyen, tűrjön,
vagy abbanhagyjon valamit.

A marasztalási keresetben azt kéri a felperes a bíróságtól, hogy követelését úgy állapítsa meg az alperessel szemben, melynek alapján kényszerítő rendszabályok /végrehajtás stb./ útján foganatosithassá meg a tett jogának helyreállítását. A marasztalási per legnagyobb jelentősége éppen abban rejlik, hogy ha az alperes /adós/ a marasztalási ítélet alapján önként ^{nem} teljesítene a bíróság ellene kényszert alkalmaz, vagyis az ítéletet végrehajtja. Tehát a végrehajthatóság az, ami végeredményben a felperesnek a teljesítés iránti érdekét van hivatva érvényesíteni s ez szerepel végcélként az elma-

tör. Összehasonlítás okából nézzük ezek után mi a főkülönbség a már ismertetett megállapítási kereset és a marasztalási kereset között.

Az előző fejezetben láttuk, hogy megállapítási keresetre akkor van szükség, ha magánjogi sérelem még nincs, de nagyon valószínű, hogy az be fog következni. Ezzel szemben marasztalási keresetet *de facto* meglévő jogsérelem nélkül benyújtani nem lehet.

A megállapítási keresetet a jogbiztonság elve igazolja, mert vele s általa a várható magánjogi sérelem bekövetkezését lehet megelőzni és elhárítani. A marasztalási kereset másra irányul: a már meglévő jogsérelem orvoslására.

Cél tekintetében is különbség van, mert a megállapítási kereset célja a jognak megfelelő állapot kétségtelenné, bizonyossá tétele, viszont a marasztalási kereseté, hogy a jognak megfelelő állapot előkészítettessék főként azért, hogy az ítélet a felperes részére végrehajtási címül szolgál.

A megállapítási kereset határa csupán a jogviszonyoknak bírói ítéletben való megállapításáig terjed, a marasztalási kereset azonban mindig kielégítésre

tör. bírák az anyagi, vagyis a marasztalási, az utóbbiakra a perjog az. A fentiekből is látható, hogy a marasztalási kereset nem minőségileg, hanem csupán mennyiségileg különbözik a megállapítási keresettől: a marasztalási kereset a plusz, a megállapítási kereset pedig ennél a többletnél mindig kevesebb. Ha a marasztalási keresetből megállapítási kereset lesz, ez leszállítás, fordított értelemben, illetve esetben felemelés, de semmi esetre sem keresetváltoztatás. Marasztalási kereset alkalmával az igény alapjául szolgáló jogviszony kétség esetén megállapítást is nyer s csak azután kerül sor az igénynek megfelelő tevésre, tüzésre, abbanhagyásra menő kötelezettség kimondására; ilyen esetekben azonban csak akkor veszik be a megállapítást a rendelkező részbe, ha a kereseti kérelem ezt kifejezetten kéri.

Elsőkülönbség áll fenn jogvédelmi előfeltételek szempontjából is a két kereseti faj között. Ez az a szempont, ahol a marasztalási és a megállapítási keresetek egymástól szembetűnően elválnak.

A perjog általános tanaiból tudjuk, hogy a jogvédelem előfeltételei anyagiak vagy perbeliek. Az

előbbiekre az anyagi, vagyis a magánjog, az utóbbiakra a perjog szabályai az irányadók. A perbeli előfeltételek ismét lehetnek általánosak és különösek. Különös perbeli előfeltétel a jogvédelmi szükséglet. A megállapítási keresetnél ez abban áll, hogy a megállapítás az alperessel szemben szükséges legyen, azt azután, hogy az alperes csakugyan olyan állapotot teremtett-e, melylyel a felperes helyzetét kétségesse tette, a bíróság az eset körülményeinek gondos mérlegelése alapján dönti el. ~~érdekét meg fogja-e sérteni. Nem ilyen egyszerű tényeken ne.~~ A marasztalási keresetnél a jogvédelem anyagi előfeltétele, hogy a kereset tárgyát képező jog már fennálljon, már létezzék s azt, hogy a felperesnek ^{kell} tényleg van-e joga, a magánjog szabályai szerint megítélni. Különös perbeli előfeltétel a marasztalási érdek, ez pedig akkor forog fenn, ha a felperes jogsérelmet szenvedett. A perjog a marasztalási érdeket mindenütt elismeri, ahol a jogosítottnak a magánjog szerint igénye keletkezik a kötelezettel szemben, bármi legyen is az igény keletkezésének oka. A marasztaló ítélet a jogsérellem kiegyenlítését célozza, vagyis tényleg bekövet

kezett jogsérelem esetén azt parancsolja az alperesnek hogy a jognak megfelelő állapotot állítsa helyre.

Nagyon fontos azt is meghatározni, hogy mi képezi a marasztalási kereset jogalapját és tényalapját. Jogalapnak azt a keresetbe vett követelést tekintjük, amelyre nézve a felperes elmarasztalni kéri az ellenfelét. A követelésnek lejárnak kell lennie, ugyanis addig, míg a teljesítés ideje be nem következik, nem bizonyos, vajjon az alperes a felperesnek a teljesítéshez fűződő érdekét meg fogja-e sérteni. Nem ilyen egyszerű a tényalap meghatározása. Mivel a felperes csak lejárt követelés alapján kérhet elmarasztalást, két ténycsoport alkotja a tényalapot: azok a tények, amelyek a felperes követelését keletkeztették s azok, amelyek a lejáratot idézték elő. Mindezek természetesen csak akkor, ha a lejárát nem esik egybe a keletkezés időpontjával. A lejáratot keletkeztető tények bizonyítása egészen az ítélet meghozataláig pótolható. /P. 396. §/ Az egyes kereseti tényalaphoz tartozó tények azután a követelés természetéhez képest különfélék s mindig a magánjog szerint itélendők meg.

A Pp.131.§-a kivételt állapít meg az alól a szabály alól, hogy teljesítésre irányuló keresetet csak lejárt követelés alapján lehet indítani. Az idézett szakasz két egymással rokon jellegű, de azért bizonyos tekintetben különböző rendelkezést tartalmaz.

Az első bekezdés járadékok és viszontszolgáltatástól nem függő más időszakos szolgáltatások iránt indított kereseteknél teszi lehetővé, a jövőre szóló elmarasztalás iránti kérelmet.

Időszakos szolgáltatások azok a kötelezettségek, melyek bizonyos időszakokban visszatérnek, de ezért mégis ugyanazon egységes jogviszony következményei és mindig ugyanazon módon teljesítendők. Viszontszolgáltatástól nem függének a családjogi tartási kötelezettségek /gyermek-, nő-, férj-, szülő- stb. tartás vagy az özvegyi jogból eredő igények/ a különféle járadékok, az egyik fél által már teljesített szerződésből a másik fél által még nem teljesített szolgáltatások. /pl.kamat, telki teher stb./ Mindegyiknél elengedhetetlenül szükséges, hogy az összes szolgáltatások iránti jog már az ítélet meghozatalakor fennálljon, viszont,

hogy minden egyes részlet már esedékes legyen, az nem lényeges, de legalább egy részletnek már okvetlenül lejárnak kell lenni. Vagyis ha egyetlen részlet sem járt még le, a Pp.131.§-a alapján nem lehet keresetet indítani. Valna orvosolható. A felperes a keresetet megindíthatja, bár az ítéletben mindig kifejezésre jut, hogy a bíróság az alperest a lejárandó szolgáltatásokban is marasztalja. A bíróság kötelezi az alperest, hogy a már lejárt szolgáltatásokat 15 nap alatt végrhajtás terhe mellett fizesse meg, egyszersmind pedig az ezután lejárandó szolgáltatásokat a jövőben pontosan teljesítse. Az ítélet hozatala után lejáró szolgáltatásokra nézve a teljesítés napját az ítéletben meg kell határozni./Pp.397.§./ Oly marasztalás is lehetséges, mely szerint a végrehajthatóság valamely a jövőben, bizonytalan időben, de biztosan beállandó eredménytől tétetik függővé; így a végrendeleti örökös kötelezhető arra, hogy a köteles részt az özvegyi haszonélvezeti jog megszűntétől számított 15 nap alatt fizesse ki. A Pp.131.§-ának második bekezdése egy teljesen új rendelkezést tartalmaz, midőn lehetőséget nyújt

az ingatlan még nem esedékes visszabocsátása iránti keresetre. Az ujtítás módot ad a felperes oly jogi érdeke megvédésére, mely a vonakodó alperessel szemben a megtagadott visszabocsátás után indított keresettel nehezen volna orvosolható. A felperes a keresetet megindíthatja, bár a visszabocsátás ideje a keresetindításkor még nem következett be. A kereset akkor is célra fog vezetni, ha az az idő még az ítélethozatalkor sem jár le.

A törvény szavaiból az tűnik ki, hogy a keresetindítás a határnap előtt csak akkor lehetséges, ha az ingatlan vagy helyiség visszabocsátásának naptárilag meghatározott napon kell történnie, ellenben a keresetindítási szükségesség megokolása nem lényeges. Hogy mi tekintendő naptárilag meghatározott napnak, erre vonatkozólag az általános magánjog és a kereskedelmi törvény rendelkezése az irányadó.

Ha a felperes a per folyamán az átadást a keresetben megjelölt napnál későbbi terminusban kéri kimondani, ez a kereset leszállítása. Az, hogy valaki milyen címen bírja az ingatlant, lakást, vagy más helyi-

séget, teljesen közömbös. Ha ^a per során kiderül, hogy a perre nem volt szükség s az alperes sem adott okot rá, felperes a perköltségben marasztalendő.

A most tárgyalt jövő szolgáltatásokra menő keresetek célja, hogy a felperes oly ítélethez jusson, mely rá nézve lehetővé teszi, hogy amennyiben a jogsértés bekövetkezik, azonnal végrehajtási úton kérhesse annak utólagos elhárítását vagyis a jognak megfelelő állapot restitucióját. A Pp. 131.§-a alapján indított keresetek sohasem irányulhatnak arra, hogy a bíróság az alperest ~~valamitől~~ tiltsa el, hanem, hogy parancsolja meg neki valaminek a tevését vagy adását. Ennek megfelelően szerkesztendő a marasztaló ítélet is.

VI. fejezet.

Jogállapotváltoztatási kereset.

A jogvédelem nyújtása szempontjából sokszor nem elégséges a jog, illetve jogviszony fennállásának megállapítása, sőt sokszor a jogsértő helyzet megszüntetésére vonatkozó bírói ~~parancs~~ ^{szem} tehát nem elégséges a megállapítás, vagy a marasztalás, hanem az adott körül-

mények között szükséges lehet, hogy a jognak megfelelő állapotot ítéletében maga a bíróság létesítse, tehát, hogy a jognak ^{nem} megfelelő állapotot maga a bíróság változtassa át közvetlenül a jognak megfelelő állapottá. A bíróság ezt a jogállapotváltoztatási ítélettel eszközli. Az erre irányuló kereset pedig a jogállapotváltoztatási /Constitutiv/ kereset. ~~teljesen, mert az ítélet hozza létre a jogállapotot.~~ A perbeli jogvédelem főrendeltetése, hogy a bíróság a felek meghallgatásával tények kiderítésével megállapítson, respective marasztaljon. Ilyenkor a bíróság már a per előtt meglévő jogi helyzet alapján hozza meg a maga ítéletét, tehát a felek között semmiféle jogviszonyt nem létesít, nem változtat és nem szüntet meg, csupán declarál. De a magánjog bírói védelme nem volna tökéletes, ha azt csak marasztalásra irányuló perre alkalmas állapotban védené meg a polgári perjog, hiszen gyakran előfordulnak olyan helyzetek, melyekre vonatkozólag nem megállapítást vagy marasztalást kér a felperes, hanem, hogy a mostani jogállapot bírói ítélettel változtattassék meg. A polgári perre olyan esetben is szükség van, amikor a törvény valamilyen jogviszonyt

másként megszüntetni nem enged, mént csupán ítélet által, ^{ha} már a fennálláshoz szükséges előfeltételek hiányoznak. A semmisségből vagy megtámadhatóságból eredő jogkövetkezményeket nem lehet másként érvényesíteni, mint birói ítélet útján, Ezekben és több más esetben a birói ítélet nem declaratív, hanem constitutív, vagyis jogállapotváltoztató jellegű, mert az ítélet hozza létre a jogállapotváltoztatást, ^{és} nem azok a tények, amelyek alapján az ítélet hozatott. A jogállapotváltoztatásra menő keresetek tekintetében különbséget tehetünk anyagi vagy perbeli jogállapotváltoztatására irányuló, valamint tisztán jogállapotváltoztató és jogállapotváltatóan elmarasztaló keresetek között.

lehetőség. . Jogállapotváltoztatásra csak akkor tarthat igényt a felperes, ha erre jogalapja, keresetjoga van; keresetjoga pedig csak akkor van, ha a jogvédelem anyagi és perbeli előfeltételei fennforognak.

szert van, az Az anyagi előfeltétel az anyagi és a perbeli jogállapot változtatására irányuló kereseteknél ugyanaz: a felperes magánjoga a jogállapot megváltoztatására, ez képezi a kereset tárgyát, ez az amire az

ítélet jogereje vonatkozik. A jogvédelem perbeli előfeltétele a jogvédelmi szükséglet, vagyis hogy a felperes keresete sikerrel járjon, kell, hogy jogilag elismert érdeke legyen a jogállapot megváltoztatására. Hogy ezután ez a jogi érdek, ez a védelmi szükséglet, fennforog-e, s mikor forog fenn, a törvények casuistikusan határozzák meg, nem úgy, mint a marasztalási keresetnél, ahol, a marasztalási érdek a bekövetkezett vagy csak fenyegető jogsértés, vagy mint a megállapítási keresetnél, ahol a megállapítási érdek, a felperes jogállapotának veszélyeztetése által meg van alapítva. Ennek az az oka, hogy a jogállapotváltoztató keresetknél a joggal együtt a jogvédelmi szükséglet egyszerre keletkezik.

A jogvédelem összes előfeltételeinek az ítélet hozatalának alkalmával kell megjelennie. Már egynek a hiánya is, meggátolja az ítélet hozatalát. Ez azért van, mert a jogállapotváltoztatásra irányuló keresetjog azonnal megszűnik, ha annak valamely előfeltétele megszűnik, így különösen ha a felperes jogállapotváltoztatásra menő érdeke megszűnik.

A jogállapotváltoztató kereset tényállap-

ja kettős: a megváltoztatandó jogviszonyt keletkeztető tények és azok a tények, amelyek a jogállapotváltoztatásra menő megánjogot létrehozták. Mivel a jogállapotváltoztatási keresetknél a megváltoztatandó jogviszonyt keletkeztető tények kiderítéséről is szó van, s a bíróság constitutív ítélete ezekre, mint alapra támaszkodik a jogállapotváltoztatási kereset bizonyos mértékig megállapítási pereknek tekintendő, mert a constituálásra irányuló elemek egy bizonyos fokú többletként járulnak a megállapításra irányuló elemekhez.

Az anyagi jogállapot megváltoztatására irányuló fontosabb keresetek a következők: Házassági bontó és válókereset, kereset a házasság semmissé nyilvánítására, házasság megtámadási kereset, kereset a részvénytársaság közgyűlési határozatának megtámadása iránt.

Illyen még keresetek a perbeli jogállapot megváltoztatására: perújítási kereset, igénykereset, kereset a végrehajtás megszüntetése, korlátozása, vagy felfüggesztése iránt, a perre utasított csődhitelezők keresete.

VII. fejezet.

A keresetlevél megjelölési módja.

A keresetlevél megjelölési módját azok a szabályok határozzák meg, melyek a keresetlevél külkellékeit szabályozzák. Ezeket az alaki szabályokat a Pp.részletesen meghatározza. E téren tehát lehet elvi és elméleti meghatározások nem adhatók, hanem kizárólag a Pp. szabályai az irányadók.

A Pp.134.§-a értelmében a keresetlevelet magyar nyelven írásban kell beadni a per bíróságánál. A keresetnek nem magyar nyelven való benyújtása nem pótlható hiány, ezért az ilyen keresetet hivatalból vissza kell utasítani. Ez helyes rendelkezés, mert ha lehetséges volna a magyar nyelvre való átirás végett való visszaadás, ezzel mintegy elfogadnánk a nem magyar nyelven írott keresetlevelet is, csak pótlást kívánnánk.

A keresetet írásban kell a bíróságnál benyújtani, tehát a távirat, vagy távbeszélő útján beadott keresetet nem lehet elfogadni. Nem fogadhatók el az élőszóval előterjesztett keresetek sem. E szabály alól a Pp.135.§-a

tesz kivételt a járásbirósági eljárásra; ahol ugyanis "a kereset a perbiróság előtt jegyzőkönyvbe is lehet mondani. A kereset szóbeli előadása esetében a bíróság a felet a szükséges utbaigazításokkal ellátni, az előadás hiányaira figyelmeztetni köteles, a jegyzőkönyvbe vételt azonban, ha ezt a fél a figyelmeztetés után is kívánja, meg nem tagadhatja."

A keresetlevelet két példányban és egy felzettel, több alperes esetén pedig annyi további példányban kell beadni, hogy mindegyik alperesnek egy-egy jusson. A keresetlevelet azért kell eggyel több példányban beadni, mint ahány alperes van, mert egy példány a bíróság-nál maradván a tárgyalást vezető bíró előkészítésére szolgál. A felzetről nem intézkedik részletebben a Pp. de a dolog természetéből következik, hogy felzet alatt a külzetet kell érteni, mellyel a bíróság értesíti a felperest. A felzeten okvetlenül rajta kell lenni a bíróság, a felek és a mellékletek megjelölésének valamint az ügyvédi ellenjegyzésnek. "Ha a fél a szükséges keresetipéldányt, felzetet, vagy mellékletet be nem nyújtja, a bírósági iroda az iratról a fél költségére

hivatalból másolatot készít és azt hitelesíti." ^{személyre}
Néha megtörténik, hogy a felperes a kereset-
levél kézbesítését az alperes részére egyidejűleg több
helyen kívánja megkíséreltetni, ilyenkor azonban a kere-
setlevélnek saját költségén elkészített megfelelő számú
példányát kell benyújtania. Ez az intézkedés a felperes
érdekében álló s nagy fontosságú gyakorlati értékű uj-
ítás, mely a bíróság munkáját is jelentékenyen csökkenti.
Ha a felperes egyidejűleg több helyen kívánja a kézbesi-
tést megkísérelni, ebből az alperesre költségtöbblet
nem hárulhat. ^{csak együt} A keresetlevélhez a kézbesítendő példányszám
nak megfelelő számú idézővégzést kell csatolni. Az idé-
ző végzéseket a Pp.142.§-ának utasítása szerint kell ki-
állítani. A Pp.-nek ez a rendelkezése is gyakorlati szü-
séget elégít ki: egyrészt nagy munkától és költségtől
kiméli meg a bírósági irodát s ezáltal az államkincstár
és jelentékeny munkaerőt és anyagot megtakarít, másrészt
a feleknek is előnyére szolgál, mert a bíróság ügyükben
a leggyorsabban intézkedhetik. Ez a rendelkezés azonban
a gyakorlatba nem ment át, élő joggá nem lett, aminek

az oka abban keresendő, hogy a fenti rendelkezésnek semmiféle sankciója nincs, tehát ez csak lex imperfecta.

"Ha több érdekeltnek közös képviselője van vagy ha valamelyik érdekeltnek több képviselője közül egynek a kezéhez is érvényesen történhetik a kézbesítés, a keresetlevelet részükre csak egy példányban kell benyújtani." Közös képviselőn a közös törvényes képviselő, valamint a közös meghatalmazott is értendő. Több érdekeltnek közös képviselője /pl:közgyám/, viszonyt egy érdekeltnek több képviselője is lehet, /pl. kereskedelmi társaságoknál/ olyan módon, hogy a több képviselő vagy csak együttesen, vagy külön-külön is jogosítva vannak a képviseletre. Ha a kézbesítés ezek közül egynek a kezéhez érvényesen történhetik, részükre csak egy példányt, ellenkező esetben minden képviselő részére külön példányt kell átadni. Ha azonban a feleknek csak közös kézbesítési megbizottjuk van, aki tehát nem közös perbeli meghatalmazottjuk, akkor annyi példányt kell kézbesíteni, hogy minden fél külön példányt kapjon.

Az ügyvédi képviseletre vonatkozólag is rendelkezik a Pp.144.§-a s kimondja, hogy ügyvédi képviselet tekintetében felvilágosított nyelven, hogy így kel-

viselet esetén a keresetlevél minden egyes példányát ügyvédi ellenjegyzéssel kell ellátni. Az ellenjegyzésnek sajátkezűleg kell történnie, ezért gépirással vagy bélyegzővel való ellenjegyzés nem érvényes. Az irónnal történt sajátkezű ellenjegyzés érvényét a törvény alapján megtagadni nem lehet, bár egyesek szerint /igy Kovács Marcell/ ez is érvénytelen volna. Ez azonban nem tekinthető általánosan elfogadott törvénytárgyuláratnak.

A összes példányok kötelező ellenjegyzését nem pótolja a felzetnek, vagy csupán az első példánynak az ellenjegyzése. Az ügyvéd, mint peres fél a saját beadványát ellenjegyezheti, de tetszés szerint aláírással is elláthatja.

VIII. fejezet.

Mellékletek csatolása a keresetlevélhez.

A keresetlevélnek olyannak kell lennie, hogy alkalmas legyen az ügy érdemi tárgyalásának előkészítésére is. Ebből, következik, hogy tartalmaznia kell azokat az adatokat, melyekből az alperes a kereseti kötelezettség tekintetében felvilágosítást nyerhet, hogy így kel-

lően felkészülve jelenhessen meg a tárgyaláson. Ez az elv indokolja a Pp.133.§-át, mely szerint a keresetlevélnek az alperest illető példányához az okiratokat teljes vagy kivonatos másolatban csatolni kell.

A keresetlevél első példányához eredetiben = vagy hiteles másolatban kell csatolni az okiratokat, de csak akkor, ha a Pp. ezt kifejezetten elrendeli /pl. hatáskör vagy illetékesség megállapítása céljából.stb./ egyébként lehet egyszerű másolatban is. A meghatalmazásról szóló iratot egyszerű másolatban a keresetlevél minden példányához csatolni kell, hogy az alperes, vagy ennek képviselője megtudhassa, vajjon nincsen-e korlátozva a meghatalmazás terjedelme.

A keresetlevél egyes példányaihoz elegendő az egyszerű másolatban való csatolás, e téren tehát semmiféle törvényes korlátozás nincs, sőt "ha az okiratnak csak egyes részei bírnak jelentőséggel, elég az olyan kivonat csatolása, mely az okirat bevezetéséig jelentős részt, az okirat végzavait, keltét és az aláírásokat tartalmazza."

Ha eredeti okiratokat csatolt be a fél a bíróságnak

sági iroda erről elismervényt hivatalból nem ad ugyan, azonban, ha a fél kívánja, akkor köteles ilyen elismervényt kiállítani és kiadni. Ez iránt a kérelem szóval is előterjeszthető.

Ha az okirat közhatóságnak, közhivatalnoknak vagy közjegyzőnek a birtokában van, ezt a körülményt a keresetlevélben meg kell említeni, ha pedig az illető iratok az ellenfélnek is birtokában vannak, vagy olyan nagy terjedelműek és igen számosak, hogy nehézségbe ütköznék azok csatolása, elegendő a tüzetes megjelölés és a megtekintésre felajánlás.

A keresetlevélben idézett okiratok eredetijét a perfelvételi határnapon az ellenfél kívánságára fel kell mutatni még akkor is, ha hitelesített másolat csatolva van, kivéve, ha az eredetiek a keresetlevél első példányához vannak csatolva, vagy ha a perfelvételi határnapot megelőzően a bírósági irodában letétbe helyezték. Ez a rendelkezés azért fontos, mert az okirat valódisága vagy valótlanúsága vita esetén csak az eredeti megtekintése után állapítható meg.

A Pp.133.§-ában foglalt előkészítő jellegű viszony is, tárgyilagosság, ha csak egy félperes és egy

intézkedése anyagi joghátránnyal nem jár ugyan,, mert "a bíróság az alperes kérelmére a keresetre való nyilatkozás végett halasztást köteles adni, ha úgy találja, hogy az előadott kereset az alperessel épen nem, vagy nem idejekorán, vagy nem a Pp.129. és 133.§-ai szerint volt közölve s az alperes miatt a perfelvételre elő nem készülhetett." /Pp.179.§./

IX. fejezet.
Tárgyi keresethalmazat.

Egy keresetlevélben rendszerint csak egy követelést szoktak érvényesíteni. A Pp.132.§-a azonban megengedi, hogy "a felperes ugyanazon alperes ellen több keresetet egy keresetlevélbe foglalhat, ha azok a bíróság hatáskörébe, illetékességéhez és az eljárás ugyanazon neme alá tartoznak." Ez az eset alkotja a keresethalmazat intézményét

A keresethalmazat kétféle: alanyi és tárgyi. Alanyi keresethalmazataról beszélünk akkor, ha több felperes áll több alperessel szemben s több a perbevont jogviszony is, tárgyi pedig, ha csak egy felperes és egy

alperes van, de a felperes egyszerre több jogviszony iránt indít pert.

A Pp.132.§-a a tárgyi keresethalmazatról szól a megengedi a felperesnek, hogy ugyanazon alperes ellen több keresetlevelet egy keresetlevélbe foglaljon, ha azok mindegyike a bíróság hatáskörébe, illetékességéhez és az eljárás ugyanazon neme alá tartozik. Mivel a pertárgy értékének kiszámításánál egy keresetbe foglalt több követelés értékét össze kell számítani, az értékére való tekintettel törvényszéki eljárás alá tartozó ügyel egyesíthető az olyan ügy, mely csak a pertárgy értékére tekintettel tartozik a járásbíróság hatáskörébe.

Több megállapítási kereset egymással, valamint marasztalási kereset a megállapításival s mindkettő a jogállapotváltoztatásival egy keresetlevélbe foglalható. Ténybeli vagy jogi összefüggés nem szükséges közöttük, mert a bíróság a kereseteket ugyanis szétválaszthatja. De még ha nem is választaná szét, a perelőfeltételeket minden egyes keresetre nézve külön kell vizsgálnia. A halmazat megengedhetetlen voltát hivatalból kell észlelni s a nem megfelelő kérelmeket vissza kell utasítani.

A tárgyi keresethalmazat megállapításánál célszerűségi szempontok vezérelték perrendtartásunk megalkotóját. Ez az intézmény ugyanis csökkenti a perek számát s így kevesebb munkát ad a bíróságnak. Emellett gyorsítja a jogvédelmet, mert a fél több ügyében egyszerre juthat jogvédelemhez.

- . - - . - - . -

Röviden végigjártuk a perjog birodalmának egy részét. Leszögezhetjük, hogy nem a legfontosabb rész ez ~~de~~ mégis - bátran mondható - tanulságos. A perjog birodalma uthálózatának olyan utszakasza ez, amelyen keresztül futnak a polgári per nagy országutjára a jogvédelmi igények. Ilyen szempontból vizsgálva a kérdést bátran elmondhatjuk, hogy fáradtságunk nem volt hiábavaló.

x . x . x . x . x . x

